

Helsinki 13.12.2017

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Asia: Professoriliiton lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi laista Suomen Akatemiaa koskevan lain muuttamisesta ja luonnoksesta Suomen Akatemiaa koskevan asetuksen muuttamisesta (OKM049:00/2017)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt Professoriliitolta (myöhemmin liitto) lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi Suomen Akatemian toimikuntarakenteen uudistamiseksi. Liitto lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Suomen Akatemialle aktiivisempi rooli tiedepoliittisessa keskustelussa

Hallituksen esityksen mukaan Suomen Akatemian asemalle tieteen ja tutkimuksen asiantuntijana on tarve laajemminkin kuin vain opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla. Esityksen mukaan kasvanut tarve hallinnonalarajat ylittävään yhteistyöhön esimerkiksi tutkittuun tietoon perustuvassa päätöksenteossa vaikuttaa merkittäväällä tavalla myös Akatemian asemaan. Voimassa olevan lain mukaan Akatemian tehtävänä on toimia asiantuntijaelimenä tiedepoliittikkaa koskevissa kysymyksissä. Hallituksen esityksen mukaan Akatemian tehtävänä olisi jatkossa toimia asiantuntijana tiedepoliittikan kehittämisessä ja toimeenpanossa. Esityksen mukaan olemassa olevaa määritelmää laajemmalla tieteen ja tutkimuksen asiantuntija-asetella Akatemialla olisi mahdollisuus tuottaa eväitä tiedepoliittiseen päätöksentekoon sekä pitää tiede ja tutkimus näkyvänä osana yhteiskunnallista päätöksentekoa ja keskustelua. Edelleen esityksen mukaan Akatemian toiminnan vaikuttavuutta vahvistaisi aktiivisempi rooli vuoropuhelussa tutkimusyhteisön ja muun yhteiskunnan välillä.

Professoriliitto katsoo, että Suomen Akatemialla olisi hyvä olla aktiivisempi rooli tiedepoliittisessa keskustelussa ja tiedemyönteisen ilmapiirin luomisessa Suomeen. Hallituksen esityksen ehdotus laajentaa Akatemian tehtäviä tiedepoliittikan asiantuntijaelimestä tiedepoliittikan kehittämisen ja toimeenpanon asiantuntijaksi tukee edellä mainittua roolia. Liiton näkemyksen mukaan Akatemian johto voisi hyödyntää toimikuntien jäsenten osaamista ja asiantuntemusta tiedepoliittisina asiantuntijoina ja esimerkiksi kannanottojen ja aloitteiden tekijöinä. Liiton käsityksen mukaan voimassa oleva lainsäädäntö ei estä Akatemiaa osallistumasta jo nyt tiedepoliittiseen keskusteluun. Liitto toteaa, että koska Akatemia kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan/toimialaan, se ei tosiasiaa voi olla täysin politiikasta riippumaton tiedepoliittikan asiantuntija.

Paneelien ja toimikuntien tehtävien muuttamisessa kansallinen näkökulma turvattava

Suomen Akatemian toimikuntatyön ja -rakenteen kehittämiseksi asetettu työryhmä kysyi keväällä 2017 Professoriliiton näkemyksiä Suomen Akatemian kehittämiseksi. Liiton näkemyksen mukaan malli, jossa paneeli tekee sekä tieteellisen arvioinnin että antaa rahoitussuosituksen toimikunnalle, joka tekee rahoituspäätöksen, olisi parempi malli kuin nykyinen malli, jossa paneeli tekee tieteellisen arvioinnin ja toimikunta asettaa hakemukset paremmuusjärjestykseen. Liitto on saanut jäseniltään yhteydenottoja, joissa on esitetty huoli siitä, että kansainvälinen paneeli ei tunnista kansallista näkökulmaa. Liitto toteaa, että hallituksen esityksestä ei käy selvästi ilmi, onko paneelien ja toimikuntien välistä tehtävänjakoa tarkoitus muuttaa edellä kuvatulla tavalla ja esittää, että hallituksen esitystä selvennetään tältä osin.

PROFESSORILIITTO
PROFESSORSFÖRBUNDET
FINNISH UNION OF UNIVERSITY PROFESSORS

Toimikuntien määrän vähentäminen on perusteltua

Hallituksen esityksen mukaan Suomen Akatemiassa olisi jatkossa kolme tieteellistä toimikuntaa. Biotieteiden ja ympäristön tutkimuksen toimikunta yhdistyisi terveyden tutkimuksen toimikunnan kanssa biotieteiden, terveyden ja ympäristön tutkimuksen toimikunnaksi. Liitto pitää esitystä perusteltuna. Liiton mielestä kolmen tiedekunnan lisäksi tulisi selkeästi olla mahdollisuus toimittaa sama hakemus useampaan toimikuntaan, jos teema kuuluu moneen. Liiton näkemyksen mukaan edellä mainittua tehtävää varten tarvittaisiin toimikuntien välinen yhteistyöelin. Lisäksi liitto edellyttää, että pienten tieteenalojen edustajia kuullaan heidän sijoittumisesta toimikuntien toimialajaotteluun.

Tutkimuksesta vastaavalle ylijohtajalle professorin arvonimi

Suomen Akatemiasta annetun asetuksen mukaan pääjohtajalla on professorin arvonimi. Asetusta on tarkoitus muuttaa siten, että myös tutkimuksesta vastaavalla ylijohtajalla olisi professorin arvonimi. Liitto kannattaa tätä esitystä, mutta samalla edellyttää, että Suomen Akatemiasta annettua lakia täydennetään siten, että myös tutkimuksesta vastaavalta ylijohtajalta vaaditaan, että hän on tieteellisesti ansioitunut. Liitto muistuttaa, että virkaan/tehtävään kuuluvaa professorin arvonimeä on oikeus käyttää niin kauan kuin henkilö hoitaa kyseistä virkaa/tehtävää.

Yksittäiselle henkilölle mahdollisuus ilmoittaa olevansa käytettävänä toimikunnan jäseneksi

Toimikunnan toimikausia esitetään muutettavaksi. Liitolla ei ole huomauttamista näihin muutoksiin. Nimitysprosessin osalta liitto kuitenkin toteaa, että yksittäisellä henkilöllä tulisi olla mahdollisuus ilmoittaa suoraan Suomen Akatemialle olevansa käytettävänä toimikunnan jäseneksi.

Johtosäännön merkitys kasvaa

Hallituksen esityksen mukaan Akatemian hallituksen hyväksymän johtosäännön merkitys vahvistuisi esimerkiksi tieteellisten toimikuntien tehtävien määrittelyssä sekä toimikunnan puheenjohtajan yleistoimivallan määrittelyssä. Liitto pitää muutosta perusteltuna, mutta samalla muistuttaa hallituksen ja henkilöstön sekä hallituksen ja tiedeyhteisön välisen riittävän vuoropuhelun tärkeydestä ennen muutosten tekemistä.

Professoriliitto-Professorsförbundet

Jouni Kivistö-Rahnasto

varapuheenjohtaja

Tarja Niemelä

toiminnanjohtaja